

**KENTSEL DÖNÜŞÜM UYGULAMALARINDA KATILIM: SAMSUN
ÖRNEĞİ¹**
**PARTICIPATION IN URBAN TRANSFORMATION APPLICATIONS: CASE OF
SAMSUN**

Alper Tunga ŞEN²

²Kastamonu Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü
alpertungasen@kastamonu.edu.tr

ÖZET

Çalışma ile birlikte, Samsun'da gerçekleştirilen büyük kentsel dönüşüm projelerinden biri olan Kuzey Yıldızı Kentsel Dönüşüm Projesi incelenmiştir. Bu proje aynı zamanda belediye ve TOKİ ortaklığı ile gerçekleştirilmiştir. Projenin genel kapsamı çerçevesinde katılım düzeyi, halkın proje dâhil olma istekleri, bölgede yaşayan bireylerin fiziksel, sosyal ve ekonomik değişimleri araştırılmış ayrıca katılımcıların beklenti ve memnuniyet düzeyleri ölçülmeye çalışılmıştır. Araştırma ile birlikte kentsel dönüşümün küresel bir hareket olduğu, kentsel dönüşüm projelerinin sadece fiziksel bir değişim olmadığı, planlamalarda ekonomik, kültürel ve sosyal değişimlere de yer verilmesi konusuna vurgu yapılmıştır. Çalışmada araştırma konusu gereği, teorik olarak kentsel dönüşüm, kentleşme, yer değiştirme, katılım, katılım aşamasında hangi aktörlerin rol oynadığı, Dünya ve Türkiye üzerindeki kentsel dönüşüm projelerinin örneklerinden bahsedilmiş, kentsel dönüşümün tarihsel gelişimi hakkında literatür çalışması yapılmış ve bu kavramlar üzerinden açıklama yapılmıştır. Saha çalışması kısmında ise Kuzey Yıldızı Kentsel Dönüşüm Projesi incelenmiştir. Tez araştırmasında kullanılan yöntem; literatür, internet araştırmaları, proje öncesinde ve sonrasında burada yaşamakta bulunan katılımcılara hane bazında yapılan anket çalışmaları ve çıkan sonuçların yorumlamalar yer almaktadır. Kentsel dönüşüm uygulaması ile bölgenin değişen sosyo-ekonomik durumu ve bireylerin uygulama sonrasında memnuniyet durumları da incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kent, Kentleşme, Kentsel Yenileme, Katılım, Samsun

ABSTRACT

This study examined TheProject of Urban Transformation Kuzey Yıldızı, one of the major urban transformation projects in Samsun. This project was also realized with municipality and TOKI partnership. With in the scope of the project, the level of participation, people's involvement in the project, the physical, socialan deconomic changes of the people living in there gion were search edand the participants' expectations and satisfaction levels were tried to be measured.

¹ Bu çalışma Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından kabul edilmiş ‘‘Kentsel Dönüşüm Sürecinde Paydaş Katılımının Etkisi: Samsun Örneği’’ adlı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

With the research, it is emphasized that urban transformation is a global movement, that urban transformation projects are not just a physical change and that economic, cultural and social changes are also included in planning. The need to research topics of study, theoretically urban transformation, urbanization, migration, participation, mentioned the about to play a role which actors in the accession process, given the examples of urban renewal projects in the world and Turkey, literature study made about the historical development of urban transformation and explanations on these concepts. In the field study, The Project of Urban Transformation Kuzey Yıldız was examined. The method used in the research; literature, internet surveys, interviews conducted on the basis of participant house holds who live here before and after the project, and interpretations of the results. The changing socio-economic status of there gion and the satisfaction levels of the individuals after the application have been examined with the urban transformation application.

Keywords: City, Urbanization, Urban Renewal, Participation, Samsun,

1. GİRİŞ

Sanayi devrimi ile gerekliliği gündeme gelen, dünyanın bütününe kapsayan savaşlar ile devam eden ve 1980’li yıllara kadar geline süreçte kentsel dönüşüm olgusu; meydana gelen kentleşme, kent mekânındaki değişim, savaş sebebi ile yaşanan yıkımlar, kentsel alanlardaki nüfus artışı gibi etkilerin ele alınması olarak bahsedilirken, 1980’li yıllara gelindiğinde ve sonraki süreçlerde; kentsel dönüşüm kavramı fiziksel, ekonomik ve sosyal ilişkileri de içerisine alan bir kavram haline gelmiştir.

Uygulandığı ve ilk gündeme getirildiği dönemlerde yalnızca fiziksel bir değişim olarak algılanan ve merkezi yönetimlerin aldığı kararlar ile uygulanan politikalar kabul edilmiştir. Bu algıyla hareket edilen kentsel dönüşüm politikaları, yerel yönetimlerin ve kentsel dönüşüm projelerinde etkilenen bireylerin karar alma süreçlerinde yer almadığı politikalar denilebilir. Fakat dünya genelinde bu süreç daha çok kentsel dönüşüm politikalarının eksikliklerinin giderilebilmesi ve daha sürdürülebilir projeler ortaya çıkarılması için geçiş süreci olarak adlandırılabilir. Bunun ardından, kentsel dönüşüm politikaları, yıpranmış ve kullanılamaz hale gelmiş kent dokularının tamamen yıkılıp sadece fiziksel yenilemeyi hedef alan düzenleme politikası olmaktan çıkarılmış, kent merkezinde ya da merkezin yakın çevresinde bulunan işlevini yitirmiş alanların yeniden kullanıma kazandırılarak kente ekonomik katkı yapmayı da hedefleyen politikalar bütünü olarak düşünülmeye başlanmıştır.

Bu çalışma ile birlikte, kentsel dönüşüm ve kentleşme kavramları detaylı bir biçimde incelenerek, Samsun’da düzensiz kentleşmenin neden olduğu problemlerle dikkat çeken, sel felaketiyle yerleşimin ve düzenin bozulduğu Canik Belediyesi Kuzey Yıldız Kentsel Dönüşüm Projesi genelinde dönüşümün kentsel, sosyal ve ekonomik etkilerinin ölçülmesi, toplumsal ve mekânsal değişimlerin hangi ölçüde gerçekleştirildiğinin ortaya konması ve projede yer alan bireylerin katılım düzeyleri ile memnuniyet düzeylerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın yapılacağı bölge olarak Karadeniz bölgesinin en büyük kentsel dönüşüm projelerinden biri olması sebebi ile Samsun, Canik Bölgesi Kuzey Yıldız Kentsel Dönüşüm Projesi tercih edilmiştir.

Kuzey Yıldızı Kentsel Dönüşüm Projesi devlet merkezli yenileme süreçlerinin etkilerinin belirgin şekilde görüldüğü örneklerden biridir. Bu projede katılımcıların proje yönlü destekleri, memnuniyet düzeyleri, kentsel dönüşüm sürecine bakış açıları, kentsel dönüşüm projesinin mahallede yaşamakta olan sakinler üzerinde ne tür etkileri olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Türk Dil Kurumu'nun yapmış olduğu kent tanımı,site veya şehir anlamlarına gelmektedir. Kentleşme kavramının aynı kaynağa göre tanımlaması ise “kentleşmek işi” şeklinde ifade edilmiştir (www.tdk.gov.tr, Erişim Tarihi:11.03.2017).

Sosyal bilimci Durkheim'a göre ise kent iki farklı kavramın ortaklaşa meydana getirdiği bir olgu şeklinde tanımlanmıştır. Bu iki kavram ise iş bölümü ve dayanışmadır. Kentin yanında kentleşme ise tinsel yoğunluk oranlarıyla belirlenen ve oluşan olgu olarak tanımlanmıştır. Aynı zamanda Durkheim kentin sadece toplumsal kuvvetlerin oluşabilmesi için bir şart olduğunu savunmaktadır(Durkheim,1984:225).Marx'a göre kent kavramının tanımı yapıldığında, üretim imkânlarından ziyade gücün önemsendiği, toprak sahipliğinin vurgulanmadığı, katı bir kapitalizm anlayışına dayalı yerleşim birimidir. Bu gücün bir arada bulunduğu yerleşim birimlerinde güçlü ve güçsüzün arasındaki sınıf farkına da vurgu yapılmaktadır. Gerçekte kent, kapitalist üretim süreçleri ve bunlar arasındaki ilişkilerden ibaret bir yaşam alanıdır(Marxand Engels, 2003:49). Bir diğer tanımlamaya göre şehir, nüfusa veya yapıya bağlı ve bu iki faktöre göre ortaya çıkan bir yapılanma değildir. Weber bu yapılanmanın baştan beri var olduğunu savunmaktadır. Bu yapılanmayı temelde tüketici ve üretici şehir tipi olarak ikiye ayırmaktadır. Ayrıca Weber'e göre yapının kent özelliği kazanabilmesi için belli şartları sağlaması gerekmektedir. Bu şartlar sıralanacak olunursa bir pazar yerinin olması, kalesinin olması, hukuk sisteminin varlığı ve bir arada yaşanabilmesi gerekliliğidir. Bu kriterlerin varlığı bir bölgeye kent niteliği kazandırabilir (Weber,2010:85-165).

Keleş (2014:20)'e göre kentleşme iki açıdan tanımlanmaktadır. Birincisi dar anlamda kentleşme, “Kent sayısının ve kentlerde yaşayan nüfusun artmasıdır.” Fakat bu kentleşmenin tanımlanması için yeterli bir anlam teşkil etmemektedir. Bu yüzden bu tanım genişletildiğinde, kentleşme tanımı “nüfus hareketlerini yaratan süreç ile birlikte ele alınarak,sanayileşme ve ekonomik gelişmeye koşut olarak, kentlerin sayısal olarak artma ve kentlerin büyümesi sonucunu doğuran,toplumun yapısında,örgütlenmelerin giderek arttığı, iş bölümü ve uzlaşma gerektiren, bireysel veya toplumsal anlamda kente özgü davranışlara yol açan nüfus oranının ve yoğunluğunun artması süreci olarak ortaya çıkmaktadır.

Buraya kadar yapılan kent tanımlarına bakıldığında, kesin ve ortak bir kent tanımı yapılamamaktadır. Kesin bir tanım yapılamasa da belirli kriterlerden bahsedilebilir. Bu kriterler, belirli bir nüfus yoğunluğunun bulunması, belli oranda ekonomik özgürlüğün varlığı ve hukuksal bir düzenin var olması şeklinde sıralanabilir. Kentlerin 1900'lü yıllara gelindiğinde şekil yönünden ve sosyal anlamda bir dönüşüm yaşadığından da bahsedilmesi gerekmektedir. Bu dönüşüm sosyal bilimciler tarafından farklı şekillerde isimlendirilse de ilk olarak kentleşme kavramı ortaya çıkmıştır. Kentsel dönüşüm kavramının tanımlarına bakıldığında, Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre “Kentsel dönüşüm, kentin imar planlarına

uygun olmayan, ruhsatsız binaların yıkılıp, planlara uygun olarak toplu yerleşim alanlarının oluşturulmasıdır” şeklinde tanımlanmıştır (www.tdk.gov.tr, Erişim Tarihi: 20.03.2017). Bu tanımdan yola çıkılarak yorumlandığında, kentsel dönüşümün sadece fiziksel bir yenileme süreci olduğu sonucuna ulaşılabilmektedir. Fakat kentsel dönüşüm birçok bilim insanı tarafından bulunduğu bölgeyi bir bütün olarak kabul eden, bütünsel bir dönüşümün parçası olması gereken bir kavram olarak görülmektedir.

Özellikle kentsel dönüşüm kavramı üstüne çalışmalar yapan Lefebvre(2013:7-11), Kentsel Devrim kitabında, kentin dönüşüm sürecini fiziksel bir yapılanmaya odaklanan bir kavram olmaktan çıkartan, toplumun bütününe kapsayan kente uyum süreci olarak tanımlamaktadır. Kent toplumunun var oluş sürecini sanayi toplumunun oluşumuna dayandırmakta ve bu kent toplumunun, eski kent formlarını parçalayarak yeni bir görünüm kazandığını veya yarım kalan bir süreci tamamlayarak bu süreci devam ettirdiğini savunur. Bu dönüşümün esas nedenleri arasında ise “ekonomik büyüme” ve “sanayileşme” kavramlarını saymaktadır. Takip eden çalışmalarında ise “kent toplumu” kavramına yer vermektedir. Kent toplumu ile anlatılmak istenen, kentsel devrim sebebi ile bireylerin kendi isteği veya zorunlu sebeplerle kentlerde yaşamak zorunda kalan insanların yaşadığı dönüşümü anlatmak için kullanılmaktadır. Geleneksel topluluğun ve kent dokusunun bu sebeple değiştirildiği ileri sürülmektedir.

Kentsel dönüşüm olgusuna farklı bir bakış ortaya koyan Harvey, kentsel dönüşüm olarak adlandırılan değişimi, kentlerde ortaya çıkan toplumsal yer değişimleri olarak tanımlamakta ve bunları üç temel problem ile birlikte ele almaktadır. Bu problemler sıralanacak olursa (Harvey, 2015:10-21);

-Kentin ekonomik sistemi ile kapitalist sistem arasındaki eş anlı ve doğru orantılı ilişki. Bu ilişki ile birlikte oluşan sermaye fazlasının konut ve inşaat yapımı üzerinden absorbeleşiminin gerçekleştirilmesi,

-Bir diğer neden olarak, büyük oranda yer değiştiren nüfus ile kentin ekonomik yapısı arasındaki bağlantıdır. Harvey bu soruna çözüm yolu olarak toplumda var olan bireylere kamusal hakların sağlanmasını, bireylere birlik ve beraberlik duygusunun aşılması gerektiğini vurgulamaktadır. Günümüz açısından düşünüldüğünde kişilik haklarını kullanmak isteyenlerle, sınıfsal farklılıkların daha kolay ortadan kaldırılabilmesi, kentleşmenin ve kentlilik anlayışının daha rahat sağlanabileceğini savunmaktadır.

Kentin sadece fiziksel bir mekân olarak düşünülmemesi canlı bir organizma olarak kabul edilmesi ise bir diğer zorunluluktur. Kentin dönüştürülmesi gerçekleştirilirken Tekeli(2011)’ye göre bazı şartlaryerine getirilmelidir. Bahsedilen bu şartlar (Tekeli,2011:273-277);

-Kent kavramının ekonomik, sosyal ve fiziki açıdan bir bütün olduğu unutulmamalıdır.

-Kentleri dönüşüme zorlayan içsel nedenlerin her kentte farklılık gösterebileceği nedeniyle her kentin kendine özgü kent formlarını oluşturmasını engelleyecek sorunların önüne geçilmesi gerekmektedir.

-Kentin tarihi dokularının korunarak sağlanlaştırılması gerekmektedir.

Kentsel Dönüşüm Uygulamalarında Katılım: Samsun Örneği

Kentsel dönüşüm projeleri, eskimiş veya çöküntü haline gelmiş yapıların yıkılıp, yerlerine yenilerini yapmak olarak düşünülmemelidir. Gerçekleştirilen her bir değişimle birlikte, kentin fiziksel yapısı değiştirilirken sosyal ve toplumsal bir değişim için gerekli önlemlerin alınmasından da kaçınılmaması gerektiği anlaşılmaktadır. Bu toplumsal değişim sorunu çevrenin sağlıklı hale getirilmesi, projelerde yer alan halkın projelere dâhil edilmesi, ekonomik canlılığın sağlanması, yetki paylaşımları gibi mevcut yöntemlerle çözülebilmektedir. Kentsel dönüşümlerle birlikte amaçlanan temel ilke, kentlerin değiştirilmesinden daha çok kentlere sürdürülebilir bir yapı kazandırmaktır, denilebilir.

3. KENTSEL DÖNÜŞÜMÜN TARİHSEL GELİŞİMİ VE AMAÇLARI

Kentsel dönüşüm uygulamalarının ve politikalarının gelişim sürecinin anlaşılabilmesi için Roberts'in kentsel dönüşüm tarihini anlatan tablonun incelenmesi gerekmektedir. Bu gelişim süreci içerisinde kentsel dönüşüm uygulamalarının hangisinin tercih edildiği, ne tür ortaklıklar kurulduğu ve bu politikaların nasıl finanse edildiği ve bunların zaman içerisinde değiştiği açıklanmaktadır.

Çizelge 3.1. Kentsel Dönüşümün Dünyada Tarihsel Gelişimi

Mevcut Dönem	1950'ler	1960'lar	1970'ler	1980'ler	1990'lar
Uygulanılan Politika Türü	Yeniden İnşa Etme Anlayışı	Yeniden Canlandırma	Yenileme	Yeniden Geliştirme	Yeniden Oluşturma
Temel Strateji ve Yönlendirim	Kentlerin çöküntüye uğramış alanlarının yeniden inşası ve genişlemesi/genişletilmesi	Temel düşünce 1950'lerdeki anlayışın devam etmesi ve çöküntü alanlarının genişletilmesi, bunları rahatlatma girişimleri	Yenilemeye odaklanarak yakın çevreyi geliştirme çalışmaları	Pek çok geliştirme ve yeniden geliştirme projelerine odaklanma özellikle kent dışı donanma projeleri	Politikalara ve pratiğe yönelme vardır. Eğitime vurgu yapılmaktadır.
Esas Aktörler, Paydaşlar veya Ekonomik Destekçiler	Ulusal veya yerel hükümet, özel sektör girişimcileri ve müteahhitler.	Özel sektör ve kamu sektörü arasında dengeli bir dağılım vardır.	Yerel yönetimlerde desantralizasyon sağlanmış ve özel sektörün payı artmıştır.	Özel sektöre vurgu vardır ve uzman kurumlarla iş ortaklığı sağlanmıştır.	Baskın olan iş ortaklıkları mevcuttur.
Mekansal Etkinlik Düzeyi	Daha çok yerel düzeyde vurgu vardır	Eylemlerin ortaya çıkışı bölgesel düzeydedir.	Bölgesel ve yerel düzeyde başlamış, ardından daha çok yerele vurgu vardır.	Bu yılların başında belirli bir mevkide çıkmış daha sonra yerel vurgu yapılmıştır.	Bölgesel hareketler düzeyinde geliştirilmiştir.
Ekonomik Odak Noktası	Kamu sektörü yatırımcıları ağırlıklı özel sektör de bulunur	Özel sektörün etkisi 50'lere göre biraz daha artmıştır.	Kaynaklar ilk olarak kamudan alınır, ardından özel sektör geliştirmiştir.	Özel sektör baskın hale gelmiş, kamu sektörü fonları	Özel sektör, kamu sektörü ve gönüllü kuruluşlar.

Kentsel Dönüşüm Uygulamalarında Katılım: Samsun Örneği

Sosyal İçerik	Konut ve yaşam standartları	Sosyal devlet ve refah düzeyi artışı	Toplumsal aktivite ve yetki artışı	Toplumsal yardım ve nadir devlet desteği	Toplumun rolü belirleyicidir.
Fiziksel Vurgu	İç bölgelerin yenilenmesi ve çevre gelişimi	50'lere paralel olarak alanların canlandırılması	Eski kentsel bölgelerin yenilenmesi	Yeniden yapı kurma ve proje uygulama	Yapı yenilenmesi gösterişsiz ve kalıntıların korunması
Çevresel Yaklaşım	Peyzaj ve yeşillendirme	Seçilmiş belli başlı geliştirme	Çevresel gelişim ile uyum	Eskiye göre daha kapsayıcı çevresel yaklaşım	Sürdürülebilir çevre anlayışı ve gelişim.

Kaynak:Roberts, P. ve Skyes, H. (Ed). (2000). *Urban Regeneration a Handbook*, London: Sage Publications LTD., 14.

Yukarıdaki tabloya bakıldığında kentsel dönüşüm politikaları ile ilgili ilk ciddi adımların 1950'li yıllarda atılmış olduğu ve her geçen gün fiziksel, sosyal ve ekonomik olarak ilerleme sağlandığı görülmektedir. Ardından kentsel dönüşüm uygulamalarının, farklı zamanlarda ve farklı mekân koşullarına göre tercih edildiği görülmektedir. 1950'li yıllarda yeniden inşa etme uygulaması uygulamalar arasında daha çok tercih edilmiş, daha sonra yeniden canlandırma, yeniden geliştirme ve yeniden oluşturma uygulamalarının tercih edildiği gözlemlenmiştir. 1950'li dönemler aynı zamanda 2. Dünya Savaşını takip eden dönemler olarak kabul edilen yıllar olduğu için yeniden inşa etme anlayışı fiziksel bir yenileme ve çöküntü alanlarının yok edilmesi gereksinimiyle ortaya çıkmıştır. Daha çok merkezi yönetimin aldığı kararlarla ve ufak çaplı alanları kapsayan dönüşümler gerçekleştirilmiştir. Bu dönem özel sektörün dönüşüm projelerinde çok fazla söz sahibi olmadığı dönemler olarak kabul edilebilir. Ulusal ekonomilerin savaş sonrası yetersiz kalması temel sebep olarak söylenebilir. Bu dönemin temel hedefleri çevresel bir gelişim ve konut standartlarının yükseltilmesi olmuştur.

1960'lı yıllar uzun süreli ve zaman alan politikaların var olduğu, çöküntü alanlarının iyileştirilmesine yönelik uygulamaların yer aldığı dönemdir. Kamu sektörü sorumluluğu özel sektör ile paylaşmaya başlamış ve uygulama sürecine dâhil etmiştir. Küçük bölgeleri kapsayan yenileme anlayışından vazgeçilmemiş fakat bölgesel yenileme ile birlikte bu bölgelerin sosyal veya ekonomik olarak canlandırılması da kabul gören politikalar arasında yer almıştır.

1970'li yıllarda kentsel dönüşüm uygulamalarında yerellik anlayışından uzaklaşarak yenileme uygulamalarına dönüşüme maruz kalan bireylerindâhil edilmeye başlandığı dönemdir, denilebilir. Bu yıllarda yerel yönetimlere, merkezi yönetimler tarafından yetki devri gerçekleştirilmiş ve bu sayede giderek yerel yönetimlerin dönüşüm projelerindeki rollerinin arttığı tablodan anlaşılabilir. Temel kaynaklar kamu sektörünün kontrolüyle özel sektöre aktarılarak sorumluluklardağıtılmaya çalışılmıştır. Bireylerin esas alındığı aktiviteler ile birlikte ki bunlar sosyal donatı alanları veya sağlıklı bir çevre olabilir, çevresel bir gelişim ve uyum politikalar dâhil edilmeye çalışılmıştır.

80'li yıllarda şehir merkezlerinde yer alan dönüşümün temeline kentin dış çevreleri de dâhil edilerek daha kapsayıcı bir dönüşüm politikası hedeflenmiştir. Özel sektöre verilen sorumluluklar giderek arttırılmış, toplumun üyeleri uygulamalara entegre edilmeye çalışılmıştır.

1990'lı yıllar kentsel dönüşüm projelerinin tarihsel gelişimini sağlayabilmesi adına önemli adımların atıldığı dönemlerden biridir. Kentsel dönüşüm uygulamalarından biri olan kentleri yıkmak yerine yenilenerek dönüşüm sağlama stratejisi planlamalaradâhil edilmiştir. Bunun yanında kamu sektörü, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları dadönüşümün karar alma ve karar verme süreçlerindeyer almaya başlamışlardır. Bu sayede bölgesel ve ufak çaplı dönüşümler yerini bütünü kapsayan dönüşüm politikalarına bırakmışlardır, denilebilir. Politikalar teorik olmaktan çıkartılarak uygulanabilir bir hale gelmiştir. Sivil toplum kuruluşlarının ortaklığa dâhil edilmesiyle toplumun karar verme aşamalarında yer alması ve kişilerin memnuniyeti sağlanmıştır. En önemlisi bu dönemde çevresel gelişim sürdürülebilir çevre ve kent anlayışıyla birlikte düşünülmüş, dönüştürülmesi planlanan kentlere sürdürülebilir kent olma özelliği kazandırılmıştır.

Dünya üzerindeki kentsel dönüşüm politikalarıbiraz daha sınırlı bir sınıflandırmada ele alınacak olunursa(Canan,2014:9);

-Kentsel Yenileme: Genellikle yeni gelişmelere ayak uyduran modern kentler yaratma amaçlı savaş sonrası ortaya çıkan dönemdir.

-Kentsel Rehabilitasyon: Sanayi odaklı, üretim odaklı kent yaratma amaçlı, özel sektörün dâhil edildiği dönemdir.

- Kentsel Yeniden Canlandırma: Çöküntüye uğrayan kentleri yenileme, terkedilen kentleri tekrar kazandırma, ekonomik canlılığın yaratılmaya çalışıldığı dönemdir.

-Küresel Yeniden Üretim: Global bir kent yaratma amaçlı herkesi içinde barındırabilecek kentlerin var olmasını sağlayan dönemdir.

Kentlerin dönüşüm süreci ve yaşadığı evreler bu 4 grup altında incelenebilmektedir. Kentlerin oluşumuna neden olan unsurların aynı zamanda kentlerin kendilerine yetemeyip dönüşümüne de sebep olan unsurlar olduğu da unutulmaması gereken bir olgudur.

Ayrıca kentsel dönüşüm politikalarında dikkat edilmesi gereken özellikler dünya örnekleri açıklanmadan ve uygulama yöntemleri açıklanmadan önce özetlenecek olunursa (Kocamemi,2006:30);

-Kentın bütününe kapsayan ve ilgili kente yeniden canlılık getiren politikalar olmalıdır.

-Kent ve kentleşme açısından sürdürülebilir anlayış benimsenmesi gerekmektedir.

-Çevresel değerler korunmalı aynı zamanda sağlıklı hale getirilmelidir.

-Çevre düzenlenmesi politikalara dâhil edilmelidir.

-Kamu sektörü ve özel sektör, merkezi yönetim ve yerel yönetim politikalar içerisinde sorumlulukları paylaşmalıdırlar.

-Politikaların uygulanmaları için iktisadi planlamalar dönüşüm sürecinden önce yapılmalıdır.

-Kamu yararının önceliği ilkesi göz ardı edilmemelidir.

-Sivil toplum kuruluşları ve bölge sakinleri projelerin aşamalarında yer almalı ve ilgili birimler tarafından bilinçlendirilmelidir.

Bu maddeler genelinde düşünülürse kentsel dönüşüm politikaları ile amaçlanan hedefler genel olarak aşağıdaki şekilde sıralanabilir (Roberts,2000:7-16);

-Kentın yol açacağı fiziksel sorunları ve toplumsal sorunları önleyebilecek dönüşüm politikaları planlanmalıdır. Bu sorunlar çoğunlukla sağlık ve konut sorunları olarak sınıflandırılabilir.

-Kentsel dönüşüm politikaları dönüşümün iktisadi boyutunu da gerçekleştirebilecek nitelikte olmalıdır.

-Kentın dönüşümü planlanırken, toplumsal gelişme de planlar içerisinde yer almalıdır.

-Ekonomik ve sosyal gelişmelere uyum sağlayabilecek ve sürdürülebilir kentler ortaya çıkartan kentsel dönüşüm planları ortaya konmalıdır.

-Kentlerin fiziksel olarak büyütme yerine kent alanlarının daha etkin ve verimli kullanılması sağlanmalıdır.

3.1 Kentsel Dönüşüm Uygulamaları

Kentsel dönüşüm politikaları ülkelerin fiziksel sahip olduğu koşullara ve ihtiyaçlara göre uygulama alanları açısından farklılıklar göstermektedir. Bu uygulamaları, Şişman ve Kibaroğlu'na (2009) göre 8 farklı başlıkta toplanabilir. Bunlar; Kentsel Yenileme (**Renewal**), Kenti Sağlıklaştırma(**Rehabilitation**), Kentsel Koruma (**Conservation**), Kentsel Yeniden Canlandırma (**Revitalization**), Kentsel Yeniden Geliştirme (**Redevelopment**), Kenti Düzenleme (**Improvement**), Kenti Temizleme (**Clearance**), Kenti Boşlukları Doldurarak Geliştirme (**Infill Development**).

Kentsel Yenileme: Kentlerde yıkım yapılmadan, var olan yapıların mümkün olduğuncak korunarak, çevresel ve kentsel anlamda yenilemenin yapılmasına yönelik politikalarıdır. Günümüz koşulları düşünüldüğünde artan çevre kirliliği, çöküntü alanları, sağlıksız konut alanları, çarpık yapılaşma ve yetersiz altyapı gibi olumsuzluklar sağlıksız kentler ortaya çıkmaya başlamış, bunların sonucunda daha yaşanabilir ve daha sağlıklı kentler ortaya çıkarabilmek amacıyla kentsel yenileme çalışmaları kabul gören politikalar olmuştur(Akkar,2006: 29-38).

Kenti Sağlıklaştırma:Bu uygulamada sorumluluk kamu sektöründedir. Merkezi yönetim ve yerel yönetim olan belediyeler bu uygulamada sorumluluğu paylaşmaktadır.Fakat kamu sektörü, özel sektörle birlikte sorumluluk paylaşmaktan da kaçınmamaktadır. Bu uygulama büyük ölçüde, afetzedelerin olduğu yerlerde, kentsel bir bölgenin temizlenmesi ve iyileştirilmesi gerektiğinde, altyapının ve sosyal hizmetlerin yetersiz olduğu bölgelerde tercih edilmektedir(Gül ve Dulupçu, 2010:168).

Kentsel Koruma: Temelde adından da anlaşılacağı üzere kentin kendine özgü yapısı bozulmadan, var olan kenti mümkün olduğunca korumayı hedefleyen uygulamadır. Bu bölgelerde fiziksel anlamda yok olmuş yapılara çok rastlanmamaktadır. Politikalar sıralanacak olursa, yapıların temel ve gereksinim duyulan şekilde onarılması, yeni binaların yapılma oranının düşük düzeyde bırakılması, şehir fonksiyonlarının değiştirilmemesi, sosyal donatı alanlarıyla birlikte kültürel dokunun korunmasıdır (Dinçer, 2010:12).

Kenti Yeniden Canlandırma: Bahsedilen diğer kentsel dönüşüm uygulamalarından çok farklı bir uygulama değildir. Fiziksel, sosyal veya ekonomik açıdan, yok olmaya yüz tutmuş veya yok olmuş, terk edilmiş olan bölgeleri tekrar canlandıran, yaşanabilir ve sürdürülebilir kılma adına uygulanan politikalar ve yapılan çalışmalar şeklinde tanımlanabilir (Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu, 2012:262).

Kenti Yeniden Geliştirme: Diğer uygulamalara göre çok daha kapsamlı ve geniş bir politikalar bütünüdür. Bu uygulamada bölgenin yeniden geliştirilmesi için uygulamanın, planlarının ve amaçlarının önceden belirlenmesi gerekmektedir. Bu uygulamada izlenen adımlar, slum diye tabir edilen çöküntü alanların temizlenmesi ve bu temizleme için en uygun arazinin bulunması, ardından toplumun bütününe kapsayan bir temizleme, dönüşüm veya geliştirme olarak sıralanabilir. Bahsedilen bölge için sosyal ve fiziksel değerlerin geliştirilmesi hedeflenmelidir. Özellikle özel girişimciler tarafından desteklense de, uygulama anında yaşanabilecek zorluklar kamu sektörünün yardımlarıyla giderilebileceği için sorumlulukların paylaşılması tercih edilir (Reddy, 1996: 20-21).

Kenti Düzenleme: Bu uygulamada sürekli canlılığını koruyan bir kentsel dönüşüm hedeflenmektedir. Kent organizmasının sahip olduğu yerleşik düzeni de dikkate alan bir anlayış olarak kabul edilir. Kentin içerisinde kültürel bir düzenleme ile birlikte ekonomik kalkınmaya da önem veren bir uygulamadır. Bölgede dönüşüm içerisinde yer alan bireylerin dikkate alınmadığı ve ekonomik istikrarının düşünülmediği bir dönüşüm uygulamasında, dönüşümden bir süre sonra kişilerin o bölgede yaşamaktan vazgeçmesi ve bölgenin tekrar bir çöküntü alanı haline gelmesi çok sık rastlanan bir problemdir. Bu problemin önüne geçebilmek adına bu uygulamada bütüncül bir politika tercih edilmektedir (Schaffer and Vollmer, 2010:32).

Kenti Temizleme: Kentte bulunan park alanlarının çoğaltılması, çevreye duyarlı konut anlayışının benimsenmesi, sosyal donatı alanlarının artırılması, kullanışlı ve insanların dinlenebileceği kent mobilyalarının kullanılması, kentin içerisinde yer alan insanların konu hakkında bilinçlendirilmesi, planlı politikalar belirlenmesi gibi metotların kullanıldığı kentsel dönüşüm uygulaması olarak tanımlanabilir (Fırat, 2006:219-240).

Kenti Boşlukları Doldurarak Geliştirme: Kentte var olan boş arazileri veya terkedilen bölgeleri tekrar doldurarak geliştirme şeklinde tanımlanabilir. Gecekondulaşmanın ve çarpık kentleşmenin arttığı çöküntü alanları haline gelmiş bu bölgelere yeni konut veya işyeri açarak dönüşüm sağlamak denilebilir (Wheeler, 2014:138).

3.2 Türkiye’de Kentsel Dönüşümün Yasal Gelişim Süreci

Ülkemizde kent ve kentleşme kavramları 1950’lerde gündemde yoğun bir şekilde görüşülmeye başlanmış, kırdan kente doğru yoğun nüfus değişiminin aradaki bazı evrelerin

atlanarak oluştuğundan da bahsedilebilir (Özden,2002: 2). Merkezi kanaat önderlerinin, ülkelerin sevk ve idaresinde ortaya çıkan veya çıkabilecek sorunları daha hızlı ve etkin bir yolla çözebilmek için yasal düzenlemeleri daha çok tercih ettikleri yorumu yapılabilir. Kentin ve kentleşmenin beraberinde getirdiği problemleri, Türkiye’de projelerin nasıl oluştuğu, hangi aşamalardan geçtiği, hangi etkenlere dikkat edildiği, kimlerin bu projelerde ortak olarak kabul edildiği ve zamanla nasıl bir gelişim gösterdiği, çıkartılan yasalar yardımıyla bu bölümde incelenmiştir.

Bahsedildiği gibi 1950’lerde yoğun şekilde nüfusun kentlere doğru yer değiştirmesisebebi ilekanaat önderleri hızlı ama anlık çözümler bulma arayışına girişmiştir. Belki de çok sık yasal düzenlemeye gidilmesinin sebebi de bu şekilde açıklanabilir. Artan çöküntü alanları ve hızla artan nüfus en büyük sorun haline gelmiştir. Yasal düzenlemeler gerçekleştirilirken kentsel dönüşüm politikaları sosyal, fiziki ve ekonomik bir bütün olarak düşünülmüş olsaydı sayıca bu kadar fazla yasal düzenlemeye gerek kalmayabilirdi. Çıkartılan yasalar detaylı incelendiğinde daha iyi anlaşılacaktır.

Ankara Belediyesine, Arsa ve Arazisinden Belli Bir Kısmını Mesken Yapacaklara 2490 Sayılı Kanun Hükümlerine Bağlı Olmaksızın ve Muayyen Şartlarla Tahsis ve Temlik Yetkisi Verilmesi Hakkında Kanun: 1948 yılında yürürlüğe konulan bu kanun, nüfusun yer değiştirmesinin yoğunlaştığı dönemler olarak kabul edilebilir. Kentin bir düzen içinde olması gerektiğini vurgulayan ve kentsel dönüşüm politikaları ile ilgili ilk yasal düzenlemelerden birisi olarak kabul edilir.

775 Sayılı Gecekondu Kanunu: Ülkemizde yer alan çöküntü alanları, gecekondu bölgeleri ve ya bunlara benzeyen yapılarda ve bölgelerde oluşabilecek sorunlarla mücadele edebilmek, bu bölgeleri sağlıklı ve kullanılabilir hale getirmek için çıkarılmıştır.

6785 Sayılı İmar Kanunu ve 634 Sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu: Gecekondu bölgeleri ve terk edilmiş alanlara mücadele ederken, bunun yanında İstanbul gibi büyükşehirlerde merkezi idarenin desteğiyle bir takım politikalarınıyerel yönetimler tarafından da uygulanabilmesi amacı ile çıkartılan yasal bir düzenlemedir (Yenice, 2014:81).

3194 Sayılı İmar Kanunu:Yapılanmaların plansızlaşması, sürekli yapılan yasal değişiklikler ve kentin bir bütün olarakgörülemediği bir takım yasal düzenlemelerden sonra 1985 yılında kabul edilip yayımlanan 3194 sayılı imar kanunu, eski yasal düzenlemelere göre daha genel ve açıklayıcı bir kanuni düzenlemedir, denilebilir. Kanunun amacı ise 1. maddede ifade edildiği üzere, “*Bu Kanun, yerleşme yerleri ile bu yerlerdeki yapılaşmaların; plan, fen, sağlık ve çevre şartlarına uygun teşekkülünü sağlamak amacıyla düzenlenmiştir.*” Sonraki kentsel dönüşüm politikalarındave ya imar planlamalarında sadece fiziki boyutlu bir kentsel dönüşüm gerçekleştirilmesi yerine, toplumsal boyutlarında politikalaraentegre edileceği anlaşılmaktadır. Bu kanun gelecekteki kentsel dönüşüm politikaları açısından bu yönüyle ilk olma özelliği taşımaktadır.

02.03.1984 Tarihli 2985 Sayılı Toplu Konut Kanunu: Yasanın 1. maddesine göre, “*Konut ihtiyacının karşılanması konut inşaatını yapanların tabi olacağı usul ve esasların düzenlenmesi, memleket şart ve malzemelerine uygun endüstriyel inşaat teknikleri ile araç ve gereçlerin geliştirilmesi ve Devletin yapacağı desteklemeler bu kanun hükümlerine tabidir.*”

Anlaşılacağı üzere yasal düzenlemenin ilk hedefi kişileri ev sahibi yapabilmek, konut inşasının sorumluluğunun devlet kontrolü altında belirli şartlara göre, özel girişimcilere aktarılması ve bu şartların devlet tarafından belirlenmesidir. Ayrıca bu yasal düzenlemeyle birlikte kamu sektörü ve özel sektör otaklığı kanuni güvence altına alınmıştır.

5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu: 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu 10.07.2004 tarihinde kabul edilmiştir. Kentsel dönüşüm projeleriyle ilgili net maddeler barındıran bir kanun olmamasına rağmen kentsel dönüşüm politikalarının hazırlanma ve uygulanma süreçlerinde yerel yönetimlerin görevlerini belirtmiş olması sebebiyle önemli bir yasal düzenleme olarak kabul edilir. 5216 sayılı kanun üzerinde, 6360 sayılı kanunla yapılan büyük değişiklikler ile birlikte büyükşehir belediyelerinin görev ve sorumluluklarının arttırıldığı görülmektedir. Adı geçen kanun kentsel dönüşüm projeleri açısından gerekliliklerin birçoğunu kapsamaktadır, denilebilir.

Diğer Yasal Düzenlemeler:Kentsel dönüşüm politikaları ile ilgili ülkemizdeki diğer yasal düzenlemeler şu şekilde sıralanabilir; 5104 sayılı adında ilk defa “Kentsel Dönüşüm” kavramı kullanılan “Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi Kanunu”, “5366 Sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması Kanunu”, 5302 Sayılı İl Özel İdareleri Kanunu, 6306 Sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun’dur

3.3 Kentsel Dönüşüm Uygulama Örnekleri

Dünya genelinde yaşanan gelişmeler ve her gün yaşanan ilerlemeler ülkeleri farklı dönemlerde farklı uygulama yollarını tercih ederek kentlerini dönüştürmek zorunda bırakmıştır. 19.yy’da kentsel dönüşüm projelerinin gündeme gelmeye başladığı söylenebilir. Kent bilimcileri ve sosyal bilimciler kentsel dönüşüm politikalarının nasıl yapılması gerektiği, amaçlarına, hedeflerine veya bu politikaların kimler tarafından gerçekleştirilmesi gerektiği, karar alma ve karar verme süreçlerinde hangi paydaşların yer alması gerektiğikonuları konusunda çalışmalar yapmışlardır. Bu sebeple kentsel dönüşüm projeleri ile ilgili dünyadan ve ülkemizden örnekler vermek gerekmektedir.

3.3.1 Dünyada Kentsel Dönüşüm Örnekleri

İngiltere ElephantandCastle Örneği:Bu projenin seçilmesinin nedenleri arasında, proje bölgesinin büyük ulaşım merkezi çevresinde bulunması, karma kullanım alanlarına sahip olması, halkın bu projeye yüksek katılım göstermesi sayılabilmektedir. Projeye başlanmadan önce mevcut bölgede yaşayan halkın bölgehakkındaki olumsuz görüşlerinin nedenleri, bölge için istekleri projeye katılım sağlanması açısından merkezi yönetim tarafından karşılanmaya çalışılan talepler ortaya çıkarmıştır (Rydin,2007:610-624).

Barselona-Pobleneu Örneği: Küresel ölçekte kentlerin nasıl iyileştirilebileceğini gösteren başarılı örneklerden biri olarak kabul edilebilir. Projenin hedeflendiği gibi ulaşılan amaçları arasında, ekonomik durgunluk yaşayan bölgelerdeki insanların daha rahat yaşayabileceği bölgelere transfer edilmesi, dünya tarafından tanınan bir kent kimliği oluşturmak, ekonomik canlanmayı tekrar sağlamak, gerekli sosyal donatı alanlarını oluşturmak ve kültürel mirasları korumak, yer almaktadır. Proje öncesinde gerçekleştirilen sorun tespitinin iyi yapılması ve uygun politikaların belirlenmesinin yanında, kamu sektörü ve

özel sektör işbirliğine dayanan ek bir finansman yapısının da geliştirilmiş olması bu projede önem arz etmektedir(Kocamemi,2006: 50-52).

Almanya Potsdamer Platz Örneği: Berlin duvarının yıkılmasının ardından başlayan bu kentsel dönüşüm uygulamasında, özel sektör, kamu sektörü ve sivil toplum kuruluşları aracılığıyla halkı içine alan ortaklıklar gerçekleştirilmiştir.Halkın değişimi kabul edebileceği düzeyde bir uygulama gerçekleştirilmiştir. Projenin bir yıkım faaliyeti ardından gerçekleştirilmiş olması da dikkat çeken bir noktadır(Nasr, 1996:27-40). Bu dönüşüm projesinde halkkarar alma ve karar verme aşamalarında politikalara dahil edilmiş, halk ile merkezi ve yerel yönetim arasında iletişim sağlanmış, “Yeni Berlin” anlayışı kente kazandırılmıştır(TabernerandFinlay, 2002:45).

Japonya Hiroşima ve Danbora Örneği:Japon hükümeti kentsel dönüşüm politikaları ile ilgili gelişmeleri yakından takip ederek bu iki şehirde başarılı bir dönüşüm uygulamasının örneğini vermiştir. Projede kentin bir bütün olduğu anlayışından yola çıkılarak, toplumsal, fiziksel ve nüfus yapısını da içine alacak şekilde kentsel dönüşüm amaçlanmıştır. Projede dikkate edilen hususlar şu şekilde sıralanabilir; çevresel anlamda geçiş alanları planlanmış, belirlenen bölgeler merkezi olmaktan çıkartılıp şehirlerin bütününe kapsayacak şekilde düşünülmüş, banliyö ve çöküntü alanlarına öncelik verilmiştir. Bu sebeple,kentler uzmanlaştırılarak bu bölgelerde ekonomik canlılık ve istihdam sağlanmaya çalışılmıştır. Ulaşım ağlarını planlamalarda yer almıştır. Önemli diğer nokta ise bu uygulama ile birlikte sabit konut stok uygulaması gerçekleştirilmiş ve daha fazla konut inşa etmek yerine, konutlarda iyileştirme yapılmıştır. Böylece kır ve kent arasındaki nüfus yoğunluğunda denge sağlanmış, kent merkezlerindeki yoğunluk azaltılmaya çalışılmış ve sınıfsal farkların azaltılması hedeflenmiştir (Harris, 1982:50-89).

3.3.2 Türkiye'de Kentsel Dönüşüm Örnekleri

Ülkemizde kentsel dönüşüm uygulamaları denildiğinde binaların fiziksel görünümünün değiştirilmesi, şehrin köhne, gecekondu alanları olarak nitelendirilen bölgelerini yıkmak ve yerlerine yüksek apartmanların yapılması gelmektedir. Aynı zamanda kentsel dönüşüm politikaları yasalarda dahi tam olarak geçmemekteydi. Zaman içerisinde bu anlayışın değiştiği örnekler incelendiğinde daha açık bir şekilde görülebilmektedir.

İstanbul Zeytinburnu Bölgesi Örneği:Bu örneğin seçilmesinin nedeni Türkiye’de ilk riskli bölge veya deprem bölgesi dönüşüm uygulamasının örneği olmasıdır. Proje kentsel dönüşüm projesi olarak isimlendirilse de aslında bir yenileme uygulamasıdır. Projenin temel hedefleri şu şekildedir; güvenilir ve nitelikli yapıların oluşturulması, hukuksal anlamda her hangi bir engel olmaksızın sahiplerine teslim edilmesi, kentleşme anlayışına uygun yapısal bir düzen sağlanmasıdır. Projede kabul edilen ortaklık anlayışı yerel yönetimler ve kamu kuruluşları ortaklığı denilebilir. Halkın bilgi edinme hakkını kullanabilmesi adına şeffaflık ve açıklık ilkesi gereği planların veya hesapların halka sunulması halkla birlikte gerçekleştirilen bir proje olduğunu da göstermektedir (www.zeytinburnu.istanbul, Erişim Tarihi: 14.01.2017).

Ankara Altındağ Bölgesi Örneği:1950’li yıllardan sonra giderek artan nüfusun yer değiştirmesi politikası Ankara’nın da göç sorunuyla karşı karşıya kalmasına sebep olmuştur. Ankara’da göç ile mücadele etmek zorunda kalan bölgelerin başında Altındağ ilçesi

gelmekteydi. İlçebüyük oranda çarpık kentleşme ve gecekondulaşmasorunlarıyla mücadele etmekteydi. Bu sorunlarınmeydana getirdiği sağlıksız çevre koşulları ve suç oranlarının artması da bir başka problem olarak nitelendirilebilir. Altındağ belediyesindeçalışmanın yapıldığı döneme kadarbitirilen etaplar hakkında yorum yapılacak olunursa, uygulanan fiziksel yenileme çalışmaları köhne görüntünün yok olmasını sağlamış, ayrıca ekonomiyi canlandırmak adına iş ve ticaret merkezleri kurmuştur. Yapılan konutların sahiplerine teslim edilmesi ile konut edindirme ilkesi projede gerçekleştirilmiştir. Suç oranlarındaki azalma ise dönüşüm hedeflerinden bir diğereulaşıldığını göstermektedir(www.altindağ.bel.tr, Erişim Tarihi: 12.11.2016).

İzmir Bayraklı Kentsel Dönüşüm Projesi Örneği:Aşırı göçün bir problem olması ve yanlış kentleşme anlayışının da ortaya çıkmasıyla, çarpık kentleşme kontrolden çıkmış bir şekilde var olmaya başlamıştır. İzmir kentide büyük şehir olması, denize kıyısı olan bir il olması, liman kenti olması gibi sebeplerden ötürü bu sorunlardan en çok etkilenen şehirlerden biri olarak kabul edilebilir (Köktürk ve Köktürk,2007: 1-18). Bayraklı bölgesi örneği, kentlerin yerinde dönüşmesigerekliliğinin kabul etmesi, projeye halkın katılımının sağlanması ve sürdürülebilir bir kent anlayışının benimsenmesi açısından önem arz etmektedir. Yukarıda bahsedilen örneklerden farklı şekilde bitmemiş bir proje seçilmesinin nedeni ülkemizde kentsel dönüşüm uygulamalarının her geçen gün daha kapsamlı düşünüldüğünü belirtmektir.

4. KENTSEL DÖNÜŞÜM SÜRECİNDE YER ALMASI GEREKEN PAYDAŞLAR

Kentsel dönüşüm sürecinde memnuniyetin artırılması ve sürdürülebilir bir kent oluşturabilmek adına bu uygulamalarda yer alması gereken paydaşlar bulunmaktadır. Modern kamu yönetimi ve gelişen demokrasi anlayışı ile birlikte, merkezi yönetimler, yerel yönetimler, özel sektör girişimcileri kadar önemli olan bir diğer ortak ise sivil toplum kuruluşları ve devletin politikalarında, karar alma süreçlerinde etkili olan halktır.

Kentsel dönüşüm politikalarında ortaklık anlayışının nedenleri Carter ve Roberts'a (Roberts, SkyesandGranger, 2017: 51-52) göre şu şekilde sıralanabilir;

- Ortaklık ve sorumluluk paylaşılabilir alanların ve ihtiyaçların gün geçtikçe artması eş zamanlı olarak siyasal anlamda ortaklık anlayışının gelişmesi,
- Kentlerde yaşanan problemlerin çok boyutlu ve karmaşık yapısı sebebi ile aktör sayısı fazla olan politikaların gerekliliği,
- Kentsel bölgelerde sorumlulukların belirlenmesi, çeşitli kurum ve kuruluşları içeren ortaklıkların, politikaları koordine ederken avantaj sağlaması,
- Son olarak, merkezi yönetimlerin çoklu politika alanı ve kentlerin ihtiyaçlarının karşılanmasında zorlanması.

Kentsel dönüşüm politikalarının karar alma ve uygulama süreçlerinde yer alması gereken paydaşlar aşağıdaki şekilde açıklanabilir.

Merkezi Yönetim: Dünya üzerinde kentsel dönüşüm uygulamalarının örnekleri incelendiğinde de en büyük pay sahibinin merkezi yönetim olduğu görülmektedir. Kentsel dönüşüm politikalarının uygulama süreçlerinin sevk ve idare edilmesi, gerekli planlamaların

yapılması, ekonomik yönden desteklenmeleri konusunda en büyük pay sahibi merkezi kanaat önderleridir. Kentsel dönüşüm projelerinde, kentleri dünya genelinde yaşanan gelişmelerle birlikte, küresel kent yapabilmek adına merkezi yönetimler aktif olarak bu süreç içerisinde yer almalıdırlar (Serenli, 2013: 1-16).

Yerel Yönetim: Projelerin uygulama aşamasında hem sorunların tespiti hem de çözüm önerilerinin daha rahat üretilmesi adına merkezi yönetimlerin en büyük yardımcıları yerel yönetimler olarak kabul edilmektedir. Gelişmekte olan demokrasi anlayışı, gün geçtikçe yerel yönetimlerin rollerini de merkezi yönetimlerin aksine arttırmaktadır. Merkezi yönetime yardımcı olan yerel yönetim kuruluşları arasında büyükşehir belediyeleri, il ve ilçe belediyeleri ve il özel idareleri sayılabilir. Kentsel dönüşümün temel ilkelerinden biri sürdürülebilir kent yaratabilmeyi sağlayabilecek en önemli paydaşlardan biri yerel yönetimlerdir.

Özel Sektör: Kentlerde meydana gelen sorunlarla birlikte dönüşüm ihtiyacı olan kentlerin, ekonomik parametrelerinde düşüş ve işsizlik oranlarında artış gözlemlenmiştir. Özel sektör sağladığı mali destek ile birlikte ortadan kaldırmak için sorumluluğun verildiği en önemli paydaşlardan biridir. Özel sektörün ortaklıkta yer almasının diğer bir amacı da, kaynaklarını harekete geçirerek, mülkiyette bir pazar oluşturarak pozitif koşulları teşvik etmektir. Kamu sektörüyle birlikte, arazi kullanılabilirliği, yapı ve kentsel pazarlama ile ilgili yatırımlar da özel sektör tarafından gerçekleştirilebilmektedir (Berry, McGreal and Deddis, 1993: 216).

Sivil Toplum Kuruluşları: Projelere yer almak isteyen gönüllülük esasına dayalı kuruluşlar olarak da tanımlanabilmektedir. Bu kuruluşlar sosyal ve toplumsal amaçlar için hizmet eden, kar amacı gütmeyen, geliştirme hareketlerini amaçlayan güven esasına dayanıyapılardır. Gelişen iletişim kanalları ile güçlenen ve adını daha çok duyurabilen bu kuruluşlar kentlerin yenilenmesinde ilerleyen zamanlarda karşılaşılabilecek sorunların önlenmesinde ve sürdürülebilir bir kent anlayışı oluşturmada büyük rol oynamaktadırlar (Bailey, 1995: 21).

5. KENTSEL DÖNÜŞÜME YÖNELİK ALAN ARAŞTIRMASI

5.1 Araştırmanın Amacı

Gerekli imkânlar ve koşullar oluşturulduğu zaman, bölgedeki sakinlerin gerçekleştirilecek olan projelere aktif katılım sağlama konusunda istekli olup olmadığını ve gerçekleştirilen kentsel dönüşüm projelerinin fiziksel bir dönüşümden ibaret olup olmadığını, projelerin toplumsal bir dönüşüme de yol açıp açmadığını ortaya koyan bu araştırma ile literatüre bir katkı yapmak, aynı zamanda gelecek projelere uygulama alanında yardımcı olmak hedeflenmiştir

5.2. Araştırma Yöntemi

Araştırmanın temel hedefleri göz önünde bulundurularak elde edilen verileri toplamak amacı ile saha çalışması ve yüz yüze anket tekniği kullanılmıştır. Toplanan veriler ile kentsel dönüşüm projesinde yer alan katılımcıların projeye dâhil olup olmadığı ve proje ile birlikte memnuniyet dereceleri daha rahat ölçülebileceği için bu yöntem tercih edilmiştir.

5.3. Evren Ve Örneklem

Araştırma için Samsun Büyükşehir Belediyesi, Canik ilçesinde bulunan Kuzey Yıldızı Kentsel Dönüşüm Projesi tercih edilmiştir. Nedeni ise, Karadeniz bölgesinde gerçekleştirilen geniş kapsamlı ve çok konutlu bir dönüşüm projesi olmasıdır. Kuzey Yıldızı ile ilgili yetkililerle görüşülüp toplamda 2400 konutun dönüşüm projesi ile inşa edildiği ve burada yaklaşık 1200 konut sahibinin proje öncesinde ve sonrasında burada oturduğu bilgisi elde edilmiştir. %5 hata payı ile 295 konuta anket uygulanmıştır.

5.4. Verilerin Toplanması

Anket soruları toplam beş bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde sorular kişisel bilgiler başlığı altında katılımcıların demografik özelliklerinin saptanması amacı ile düzenlenmiştir. B grubu olan Kuzey Yıldızı Kentsel Dönüşüm Projesi İle İlgili Bilgi Durumu başlığı altında bulunan sorular katılımcıların projeden ne zaman haberdar olduğu, projenin amacının ne olduğu, projenin kim tarafından gerçekleştirildiği gibi sorulara cevap bulunması amacı ile hazırlanmıştır. C grubu sorular ile kentsel dönüşüm projesinden etkilenen bireylerin projeye ne derece katıldığının ölçülmesi amaçlanmış olup D ve E grubu sorular beşli likert ölçekleme sistemi kullanılarak hazırlanmıştır. D grubu sorularda katılımcıların proje öncesindeki beklentileri ölçülürken, E grubu sorularda beklentilerin gerçekleşip gerçekleşmediğinin analiz edilmesi hedeflenmiştir. Araştırılan veriler, o andaki bilgileri ortaya koymak için yapıldığından ve tez kapsamında verilen süre içerisinde bitirilmesi gerektiğinden belirli bir zaman içerisinde elde edilmiştir.

5.5. Araştırmanın Bulguları

Elde edilen bulgular yüz yüze mülakat tekniği ve anket tekniği ile elde edilmiştir. Bahsedilen dönüşüm projesinde yer alan bireylerin bu projeye katılımlarının, projeden memnuniyetlerinin ve proje sonrasında toplumsal açıdan bir dönüşüme maruz kalıp kalmadıklarının verileri SPSS istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Samsun, Canik bölgesinde gerçekleştirilen, Kuzey Yıldız Kentsel Dönüşüm Projesi içerisinde yer alan katılımcıların demografik bilgilerine ilişkin veriler istatistiki analiz yolu ile elde edilmiştir. Anket uygulaması hane temel alınarak gerçekleştirilmiş olup toplamda 295 anket yapılmıştır. Bu grup sorularda hanelerin aylık gelirleri, hanelerde ortalama kaç kişi yaşadığı, hanelerde yaşayan bireylerin ailelerden oluşup oluşmadığı, bölgenin ortalama eğitim düzeyi, meslek yapıları ve bölgede kaç yıldır yaşadıklarına dair bulgulara ulaşılmaya çalışılmıştır.

Çizelge 5.1. Kuzey Yıldızı Kentsel Dönüşüm Projesinde Yer Alan Katılımcıların Demografik Bilgilerine İlişkin Sayı ve Yüzdeler Tabloları

Cinsiyet								
Erkek				Kadın				
209 (%70.8)				86 (%29.2)				
Medeni Durum								
Evli				Bekâr				
262 (%89.4)				31 (%10.6)				
Eğitim Durumu								
Sadece Okur-yazar	İlkokul Mezunu	Ortaokul mezunu			Lise Mezunu	Üniversite ve üstü		
9 (%3.4)	72 (%26.9)	67 (%25.0)			107 (%39.9)	13 (%4.9)		
Mesleğiniz								
Devlet Memuru	İşveren	Serbest Meslek	Emekli	Çiftçi	Ev Hanımı	Esnaf	İşsiz	İşçi
32 (%11.0)	1 (%0.3)	26 (%9.0)	108 (%37.2)	8 (%2.8)	56 (%19.3)	17 (%5.9)	4 (%1.4)	38 (%13.1)
Aylık Gelir Düzeyi								
1400 TL ve altı		1401 – 3000 TL		3001 TL ve üstü		Geliri yok		
101 (%34.2)		178 (%60.3)		14 (%4.7)		2 (%0.7)		
Hane Yaşayan Kişi Sayısı								
1 – 2 Kişi			3 – 4 Kişi			5 ve üzeri		
137 (%47.1)			124 (%42.6)			30 (%10.3)		
Hayatınızın büyük kısmını aşağıdaki yerleşim merkezlerinden hangisinde geçirdiniz?								
Köy		İlçe		Şehir		Büyükşehir		
1 (%0.3)		9 (%3.1)		33 (%11.2)		252 (%85.4)		
Ne kadar süredir Samsun Canik bölgesinde ikamet ediyorsunuz?								
1 – 5 yıl			6 – 10 yıl			11 yıl ve üstü		
4 (%1.4)			86 (%29.3)			204 (%69.4)		
Yaşadığınız ev kime ait								
Kendime		Eşimin anne ve babasına		Benim anne ve babama		Kira		
215 (%73.6)		38 (%13.0)		37 (%12.7)		2 (%0.7)		

Kentsel Dönüşüm Uygulamalarında Katılım: Samsun Örneği

Anketin uygulandığı 295 haneden, hane adına anket yapılan bireylerin % 70,8'i erkek, % 29,2'si kadındır. Bu hanelerin % 89,4'ünün evli ve ailesiyle birlikte yaşayan kişilerden oluştuğu, %10,6'sının ise tek başına yaşayan bireylerden oluştuğu tespit edilmiştir. Anket uygulanan katılımcıların % 3,4'ünün sadece okur-yazar olduğu, % 26,9'unun ilkokul mezunu olduğu, % 25'inin ortaokul mezunu olduğu %39,9'unun lise mezunu olduğu, düşük bir oranla ise % 4,9'unun üniversite ve üstü bir mezuniyet durumuna sahip olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Katılımcıların meslek dağılımları en düşük orandan en yüksek orana göre şu şekilde sıralanmaktadır; % 0,3'ü işveren, % 1,4'i işsiz, % 2,8'i çiftçi, % 5,9'u esnaf, % 9'u serbest meslek, % 11'i devlet memuru, % 13,1'i işçi, 86 kadın katılımcının 56 tanesinin ev hanımı olduğu, toplamda ise %19,3'ünün ev hanımı, %37,2'sinin ise emekli olduğu saptanmıştır. Hanelerin aylık gelir düzeyleri sıralandığında, % 0,7' sinin geliri olmamakla birlikte diğer hanelerin % 4,7'si 3001 lira ve üstü, %34,2'si 1400 lira ve altı, % 60,3'ü ise 1401 lira ve 3000 lira arasında gelire sahiptir. Bu gelirlerin tespitiyle birlikte hanede yaşayan kişi sayıları sıralandığında ise % 47,1'inde hanede 1-2 kişi yaşamakta, % 42,6'sında 3-4 kişi yaşamakta, %10,3'ünde ise 5 kişi ve üzeri birey hanede yaşamaktadır. Ayrıca hanelerin %73,6'sı katılımcıların kendilerine, % 13'ü katılımcıların eşlerinin annesine veya babasına, %12,7'si katılımcıların anne veya babasına aittir. % 0,7'si ise kiracı olarak bölgede ikamet etmektedir. Bireylerin % 0,3'ü hayatının büyük bir kısmını köyde, % 3,1'i hayatının büyük bir kısmını ilçede, % 11,2'si hayatının büyük bir kısmını şehirde, % 85,4'ü hayatının büyük bir kısmını büyükşehirde geçirmiştir. Katılımcıların Canik bölgesinde bulunma sürelerine bakıldığında ise, % 1,4'ünün 1-5 yıl arası, % 29,3'ünün 6-10 yıl arası, % 69,4'ünün 11 yıl ve üstü bir süredir burada ikamet ettiği tespit edilmiştir.

Çizelge 5.2. Genel olarak Samsun Canik Kuzey Yıldızı Kentsel Dönüşüm Projesinde Memnuniyet Düzeyi

Düşük	Orta	Yüksek
45 (%15.3)	177 (%60.0)	73 (%24.7)

Yukarıda tabloya göre memnuniyet düzeyleri bir sınıflandırma ile açıklanacak olursa katılımcıların % 15,3'ünün bahsedilen projeden düşük düzeyde memnun oldukları, % 24,7'sinin projeden yüksek düzeyde memnun oldukları fakat % 60'ının projeden orta düzeyde memnun oldukları bilgisine ulaşılmıştır. Büyük bir kentsel dönüşüm projesi olarak kabul edilebilecek olan Kuzey Yıldız Kentsel Dönüşüm Projesi'nde % 60 olan orta düzeyde memnuniyet düzeyi, orada daha önce yaşamakta olan halkın proje başlamadan önce projeye dâhil edilmesi ile daha düşük oranlara indirilebilirdi. % 24,7 olan yüksek memnuniyet düzeyi ise çok daha yüksek yüzdelerle oranlara çıkartılabildi.

Çizelge 5.3. Katılımcıların Kentsel Dönüşüm Projelerinden Haberdar Olma Durumunu Gösteren Yüzde Oranları

Samsun Canik Kuzey Yıldızı Kentsel Dönüşüm Projesinde gerçekleşen ve devam etmekte olan kentsel dönüşüm projelerini duydunuz mu?	
Evet	Hayır
213 (%72.4)	81 (%27.6)

Kentsel Dönüşüm Uygulamalarında Katılım: Samsun Örneği

Anketin uygulandığı katılımcıların Kuzey Yıldızı Kentsel Dönüşüm Projesi'nden veya bölgedeki ve ildeki diğer kentsel dönüşüm projelerinden % 72.4'ünün haberinin olduğu, % 27.6'sının ise haberinin olmadığı belirlenmiştir. Katılımcılarla yüz yüze görüşülürken nasıl haberdar oldukları sorulduğunda büyük bir çoğunluğu proje başladıktan sonra haberdar olduğu projelendirme sürecinde bilgilendirmenin çok iyi yapılmadığını diğer bölgelerdeki dönüşüm projelerinden ise reklamlar, yazılı basın ve görseller ile haberdar olduklarının söylemişlerdir.

Çizelge 5.4. Katılımcıların Kuzey Yıldızı Kentsel Dönüşüm Projesinden Ne Zaman Öğrendiklerini Gösteren Yüzde Oranları

Kuzey Yıldızı Kentsel Dönüşüm Projesini Ne Zaman Öğrendiniz?		
Projelendirme süreci başlamadan önce	Projelendirme süreci başladıktan sonra	Resmi yetkililer bizimle irtibata geçtiklerinde
46 (%15.6)	82 (%27.8)	167 (%56.6)

Kuzey Yıldızı Kentsel Dönüşüm Projesi'ne dâhil olan katılımcıların, % 15,6'sı dönüşüm projesi başlamadan önce öğrendiklerini, % 27,8'i projelendirme süreci başladıktan sonra öğrendiklerini, % 56,6'sı ise resmi yetkililer katılımcılarla irtibata geçtiklerinde öğrendiklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların projelendirme süreci başlamadan önce bilgilendirilmesi kentsel dönüşüm projelerinde halkın katılımının ve memnuniyet düzeyinin arttırılabilmesi açısından yukarıdaki çizelgelerde de görüldüğü gibi daha etkin ve verimli bir yol olarak kabul edilebilir. Bu projede ise projelendirme sürecinden sonra öğrenenlerin yüzdelik oranı toplamda % 84,4 olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 5.5. Kuzey Yıldızı Kentsel Dönüşüm Sürecinde Katılımcıların Fikrinin Sorulup Sorulmadığına İlişkin Yüzde Oranları

		n	%
Kuzey Yıldızı Kentsel Dönüşüm Projesine başlanmadan önce sizin düşünceleriniz soruldu mu?	Sorularak düşüncelerim değerlendirildi	14	%4,7
	Soruldu fakat düşüncelerimin bir önemi olmadı	85	%28,8
	Hayır hiç sorulmadı	196	%66,4
Toplam		295	% 100

Katılımcıların % 4,7'si düşüncelerinin sorulduğunu ve bu düşüncelerinin projelerde hayata geçirildiğini, %28,8'i düşüncelerinin sorulduğunu fakat belirttikleri fikirlerin projede uygulanmadığını, büyük bir çoğunluk olan % 66,4'ü ise projenin planlanma veya uygulama aşamasında fikirlerinin hiç sorulmadığını belirtmişlerdir. Bir kentsel dönüşüm projesinden en çok etkilenenlerin, bu dönüşüme maruz kalanlar olduğu düşünülürse, en çok fikri alınması gereken kişiler de yine aynı grup olmalıdır.

Çizelge 5.6. Kuzey Yıldızı Kentsel Dönüşüm Sürecinde Katılımcıların Bilgi Almak İçin Yetkililere Başvurmasına İlişkin Yüzde Oranları

	n	%
Siz bu dönüşüm projesi ile ilgili daha fazla bilgi alabilmek için yetkililere başvurduğunuz mu?	Evet	110 % 37,4
	Hayır	184 % 62,6
Toplam	295	% 100

Katılımcıların % 37,4'ü proje ile ilgili daha fazla bilgi alabilmek adına yetkililere başvurduklarını, % 62,6'sı ise böyle bir girişimde bulunmadıklarını dile getirmişlerdir.

Çizelge 5.7. Kuzey Yıldızı Kentsel Dönüşüm Sürecinde Katılımcıların Toplantılarda Yer Alma İsteklerine İlişkin Yüzde Oranları

	n	%
Sizce Kuzey Yıldızı Kentsel Dönüşüm Projesi başlamadan önce toplantılarda yer almak ister miydiniz?	Evet	177 %60,4
	Hayır	38 % 13,0
	Fark Etmez	63 %21,5
	Fikrim yok	15 %5,1
Toplam	293	% 100

Katılımcılara sorulan Kuzey Yıldızı Kentsel Dönüşüm Projesi ile ilgili önceden yapılan toplantılarda yer almak ister miydiniz sorusuna, katılımcıların, %5,1' fikrim yok, % 13'ü hayır toplantılarda yer almak istemezdim, %21,5'i fark etmez, %60,4'ü yani büyük bir çoğunluğu ise evet yapılan toplantılarda yer almak isterdim, cevabını vermiştir. Bölgede oturan sakinlerin bilgi vermek amaçlı ya da fikirlerinin sorulabileceği toplantılarda gönüllülükle yer almak istedikleri ve böyle bir sorumluluktan kaçmayacakları anlaşılmaktadır. Bu dönüşüm projesine ileride yapılacak yeni düzenleme planlarında veya alınacak kararlarda yerel yönetimler istediği takdirde kişilerin büyük bir çoğunluğunun toplantılarda yer alacağı söylenebilir.

Proje sorunlarının tespit edilmesinden sonra bu projenin aslında fiziksel yenilemenin ötesine geçemediği kentsel dönüşüm uygulamalarının gelişen seyrine uyum sağlayamadığı yüksek katlı gecekondulaşma diye tabir edilen bir apartmanlaşmaya yol açtığı savunulmaktadır. Kuzey Yıldızı Kentsel Dönüşüm Projesinin daha iyi bir sonuca ulaşması adına ve bundan sonraki süreçte projenin devamlılığının artırılabilmesi adına bir takım çözüm önerileri şu şekilde sıralanabilir;

Kuzey Yıldızı Kentsel Dönüşüm projesinde bölgede bundan sonra yapılacak olan değişiklikler için bilgilendirme ofisleri yardımıyla, halka bilgi verilmeli ve istek ve önerileri değerlendirilmelidir. Bölge sadece fiziksel bir dönüşüm olarak düşünülmemeli, ekonomik ve toplumsal dönüşümler için bireylerin istek ve önerileri dinlenerek, yerel yönetimlerce ve ilgili kurumlar yardımıyla gerekli değişiklikler yapılmalıdır. Bölgede yaşayan ve proje sonrası yaşamaya başlayan halkın birlik ve beraberliğinin sağlanabilmesi için sosyal donatı alanları

yapılmalı, bölgede yaşayan genç nüfusu arttırabilmek adına yeni istihdam alanlarının kurulmasına öncelik verilmelidir. Bu kentsel dönüşüm projesi ile birlikte düşük gelirli bireylerin ev sahibi olması da amaçlansa da ev sahibi olmayan, kiracı konumunda bulunan, bireylerin de istek ve önerileri dikkate alınmalıdır. Bölgede belirli zaman aralıklarında toplantılar yapılarak, sakinlere anketler uygulanarak halkın istek ve önerileri dikkate alınabilir böylece kişilerin bölgeden memnuniyet düzeyinin arttırılması sağlanabilir. Aynı zamanda bölgenin tekrar terk edilmesi önlenebilir.

Yukarıda sıralanan çözüm önerileri ile bireylerin fikirlerinin alınmasının kentsel dönüşüm politikalarında ne kadar etkili olduğu görülebilmektedir. Kentsel dönüşüm projeleri bireylerin isteklerinin ve memnuniyetlerinin dikkate alınması ile sadece fiziksel bir yenileme olmaktan çıkılarak kenti yeniden canlandırma ve kenti sağlıklılaştırma uygulamalarına dönüşebilir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Kentsel Dönüşüm Projeleri ile ilgili genel sorun kentsel dönüşüm politikalarının gündeme geldiği dönemlerde sadece fiziksel bir yenileme olarak düşünülmesidir. Bu politikaların ortak amaçları arasında sayılacak olanlar, çöküntü alanlarının ortadan kaldırılması, doğal afetlere karşı önlem almak, sağlıklı bir yaşam alanı oluşturabilmektir. Bunların yanında bölgenin ekonomik ve toplumsal dönüşümünün de dikkate alınması gerekliliğinden bahsetmek gerekmektedir. Kentsel dönüşüm uygulamaları içerisinde yer alan bireylerin görüş ve önerileri fazla dikkate alınmamakla birlikte bireyler projeleri neredeyse son aşamasında öğrenebildikleri araştırma sonuçlarında görülebilmektedir. Ayrıca kentsel dönüşüm uygulamalarının çoğunlukla fiziksel bir değişim olarak düşünüldüğüne de bulgularda rastlanmaktadır.

Gerçekleştirilen kentsel dönüşüm projeleri sonucunda çok fazla birbirine benzeyen yapılar ve bölgeler ortaya çıkmaktadır. Her bölgenin farklı kentsel dönüşüm uygulamalarına ihtiyacı olduğu unutulmamalıdır. Sivil toplum kuruluşlarının karar alma süreçlerinde çok fazla yer alamaması ve kendi aralarında yeteri kadar örgütlenememesi de problemler arasında sayılmaktadır. Bu problemler ve çözüm önerileri aşağıdaki şekilde sıralanabilmektedir;

Kentsel dönüşüm projelerinden en çok etkilenenler arasında bölge sakinleri gelmektedir. Kentsel dönüşüm uygulamalarından sağlanan başarı ve memnuniyet oranlarının arttırılabilmesi için halkın planlama süreçlerinde de yer alması sağlanmalıdır.

Bireylerin bilgi edinemedikleri projelere yüksek oranda endişe ile baktıkları bir başka problemdir. Bu sorunun giderilebilmesi için projelerle ilgili bilgilendirmeler yapılmalı, uzmanlar ve yetkililer tarafından yerel halkın bilinçlendirilmesi sağlanmalıdır.

Kentsel dönüşüm uygulamalarının daha etkin ve verimli olabilmesi için bu projelerin her bir aşamasında çoklu ortaklık yapısı sağlanmalıdır. Kamu sektörü, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları planlama, uygulama ve karar alma süreçlerinde yer almalıdır.

Dönüşüm projeleri sadece fiziksel dönüşümün sağlayan projeler olarak görülmemelidir. Her uygulamada fiziksel koşulların sağlıklı hale getirilmesiyle birlikte, sosyal ve ekonomik iyileştirmeleri de kapsayacak planlara yer verilmelidir. Yenilenen bölgelerde bireylere istihdam fırsatları sunulmalıdır. Bölgelerde iş merkezlerine yer verilmelidir. Bunun

yanında, sosyal donatı alanları yapılmalıdır. Bireylerin bir arada keyifli zaman geçireceği yerler oluşturularak proje öncesinde ve sonrasında bölgede yaşayan bireyler arasında uyum sağlanabilir.

Ekonomik nedenlerle yer değiştirecek olan bireylerin bölgede kalmalarını sağlayabilmek adına bireyler için değer tespitleri sağlıklı yapılmalı, konut edindirme ilkesi gereğince bireylere uygun ödeme kolaylıkları sağlanmalıdır. Bu sayede dönüşüm sağlanan bölgenin tekrar terk edilmesinin önüne geçilebilir.

Projelerde planlama sürecinde ve sonrasında halkın katılımı sağlanmalıdır. Belirli sürelerde toplantılar veya anketler yapılarak bölgede oluşan veya oluşacak sorunlara erken çözüm önerileri getirilebilir. Böylece bireylerin projeleri sahiplenme, projelerden duydukları memnuniyet düzeyleri ve projelerin fayda sağlama süresi arttırılabilir.

Kentsel dönüşüm politikasının başarılı olarak görülebilmesi kamu sektörü, özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve bireysel katılımın olması gerekmektedir. Kentsel dönüşüm politikalarında bireylerin hangi beklentiler içerisinde olduğu ve katılım aşamasında yer almaları ancak gerçekleştirilen ortaklıklar ile sağlanabilir.

Kentlerin sağlıklı bir şekilde dönüştürülebilmesi için uygulanan kentsel dönüşüm politikalarının etkinliğinin ve verimliliğin arttırılabilmesi için halkın katılımının sağlanması şartı kesinlikle göz ardı edilmemelidir. Kentsel dönüşüm projelerinde yüksek oranda bireylerin istek ve önerilerinin dikkate alınması gerekliliği unutulmamalıdır. Sürdürülebilir, sağlıklı, kapsamlı ve memnuniyet düzeyinin yüksel olacağı bir kentsel dönüşüm projesi yukarıda bahsedilen ilkelerin dikkate alınmasıyla gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Akkar, M., (2006). *Kentsel Dönüşüm Üzerine: Batıdaki Kavramlar, Tanımlar, Süreçler ve Türkiye*, Planlama, 2, 29-38 .
- Bailey, N.,Barker, A., andMacDonald, K., (1995). *PartnershipsAgencies in British Urban Policy*, London, UCL Press Limited.
- Berry, J. N.,Deddis, N. G. AndMcGreal, W. S., (Ed.). (1993). *Urban Regeneration: PropertyInvestmentand Development*, London, UK, ve E & F N Spon an Imprint of ChapmanHill, 216.
- Canan, F., T. (2014). *Toplum Temelli Kentsel Dönüşümde Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü: İstanbul Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dinçer, İ.,*Kent Ölçeğinde Koruma ve Yenileme Kavramları*, Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Şehir Yenileme ve Koruma Dersi Ders Notu, <http://www.yildiz.edu.tr/~diclal/koruma/10Mart.ppt>, Son Erişim Tarihi: 28.03.2017.
- Durkheim, E. (1984). *TheDivision of Labor in Society*, Editedwith an IntroductionbyLewisCosen, translatedby: W. D. Halls, Basingstoke: MacmillanPress, 225.
- Fırat, A. S., (2006). *Sağlıklı Kentler ve Kentsel Sağlık*, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:8, Sayı: 2, 219-240.
- Gül, H. ve Dulupçu, M., Ed. John Diamond, Joyce Liddle, Alan Southern, Philip Osei, (2009).*LocalEconomic Development, "Urban ChangeandRegeneration in Turkey: Possibilitiesfor Trans cending Beyond Modernism"*, *Urban Regeneration Management International Perspectives*, Routledge, 2009.
- Harris, C., D., (1982). *The Urban andIndustrialTransformation of Japan*, *GeographicanReriev*, Volume: 72, No: 1,50-89.
- Harvey, D.,Çev: Temiz, A. D., (2015). *Asi Şehirler: Şehir Hakkından Kentsel Devrim Doğru*, İstanbul, Metis Yayıncılık.
- Keleş, R., (2014). *100 Soruda Türkiye’de Kentleşme, Konut ve Gecekondu*, İstanbul, Cem Yayınevi.
- Kocamemi, N. (2006). *Kentsel Dönüşüm Süreci Kazlıçesme Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Köktürk, E. ve Köktürk, E., (2007). *Türkiye’de Kentsel Dönüşüm ve Almanya Deneyimi*, TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası 11. Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı, 2-6 Nisan, Ankara.
- Lefebvre, H.,Çev: Sezer, S., (2013). *Kentsel Devrim*, İstanbul, Sel Yayıncılık.
- Marx, K. and Engels, F., (2003). *Urb Seçme Yapıtlar: Birinci Cilt*, İstanbul, Eriş Yayınları 48-49.

- Nasr, J., L., (1996). *Beirut/Berlin: Choices in Planning for the Suture of Two Divided Cities*, Journal of Planning Education and Research, Volume: 16, 27-40.
- Özden, P. P., (2002). *Yasal ve Yönetmelik Çerçevesiyle Şehir Yenileme Planlaması ve Uygulaması: Türkiye Örneği*, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Reddy, K. N., Foreword By Reddy, N. B., (1996). *Urban Development: A Study of High-Buildings*, New Delhi, Concept Publishing Company.
- Resmi Gazete. *Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun*, No: 5302, (2012).
- Resmi Gazete. *Ankara Belediyesine, Arsa ve Arazisinden Belli Bir Kısmını Mesken Yapacaklara 2490 Sayılı Kanun Hükmüne Bağlı Olmaksızın Ve Muayyen Şartlarla Tahsis ve Temlik Yetkisi Verilmesi Hakkında Kanun*, No: 5218, (1948).
- Resmi Gazete. *Büyükşehir Belediyesi Kanunu*, No: 5216, (2004).
- Resmi Gazete. *Gecekondu Kanunu*, No: 775, (1966).
- Resmi Gazete. *İl Özel İdareleri Kanunu*, No: 5302, (2005).
- Resmi Gazete. *İmar Kanunu*, No: 3194, (1985).
- Resmi Gazete. *İmar Kanunu*, No: 6785, (1956).
- Resmi Gazete. *Kat Mülkiyeti Kanunu*, No: 634, (1965).
- Resmi Gazete. *Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi Kanunu*, No: 5104, (2004).
- Resmi Gazete. *Toplu Konut Kanunu*, No: 2985, (1984).
- Resmi Gazete. *Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması Kanunu*, No: 5366, (2005).
- Roberts, P. And Skyes, H., (Ed), (2000). *Urban Regeneration: A Handbook*, London, Sage Publications LTD.
- Roberts, P., Skyes, H. and Granger, H., (Ed), (2017), *Urban Regeneration Second Edition*, London, Sage Publications LTD.
- Rydin, Y., (2007). *Indicators as a Governmental Technology? The Lessons of a Community-Based Sustainability Indicator Projects*, Environment and Planning D: Society and Space, Volume: 25, 610-624.
- Serenli, A., (2013). *Kentsel Dönüşümde Yerel Yönetimlerin Rolü ve Toplumsal Yaşam Üzerine Etkileri*, Mayıs, Erişim Adresi: http://www.isdam.org.tr/img/20140305_4637567401.pdf, Erişim Tarihi: 20.04.2017.
- Schaffer, D. And Vollmer, D. (2010). *Pathways to Urban Sustainability: Research and Development on Urban Systems: Summary of a Workshop*, National Academies Press, Washington.

Kentsel Dönüşüm Uygulamalarında Katılım: Samsun Örneği

- Şişman, A. ve Kibaroğlu, D., (2009). *Dünya'da ve Türkiye'de Kentsel Dönüşüm Uygulamaları*, TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası 12. Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı 11-15 Mayıs, Ankara.
- Taberner, S. and Finlay, F., (Ed), (2002). *Recasting German Identity: Culture, Politics, and Literature in the Berlin Republic*, New York, Camden House.
- Tekeli, İ., (2011). *Kent, Kentli Hakları, Kentleşme ve Kentsel Dönüşüm*, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu, (2012). *Dünya Ticaret ve Finans Merkezine Doğru: İstanbul Kent Güvenliği*, Ankara, Ames Matbaacılık.
- Yenice, M., S., (2014). *Türkiye'nin Kentsel Dönüşüm Deneyiminin Tarihsel Analizi*, Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, Cilt: 16, No: 1, 76-88.
- Weber, M., Çev: Ceylan, M., (2010). *Şehir: Modern Kentin Oluşumu*, İstanbul, Yarıncı Yayıncılık, 85-165.
- Wheeler, S. M. and Beatley, T., (Ed), (2014). *The Sustainable Urban Development Reader: Third Edition*, Urban Reader Series, London, Routledge, 138-168.
- URL: www.tdk.gov.tr Erişim Tarihi: 16.04.2017
- URL: www.zeytinburnu.istanbul Erişim Tarihi: 14.01.2017
- URL: www.altindağ.bel.tr Erişim Tarihi: 12.11.2016